

**STRATEGIA DE ALIMENTARE CU
APĂ ȘI SANITAȚIE
A REPUBLICII MOLDOVA**

2013

Cuprins

1. Descrierea situației prezente
 - 1.1 Cadrul de reglementare
 - 1.2 Structura instituțională
 - 1.3 Resursele de apă
 - 1.3.1 Disponibilitatea și cantitatea de apă
 - 1.3.2 Amenințările schimbărilor climatice
 - 1.3.3 Poluarea apei
 - 1.3.4 Disponibilitatea surselor de date, integritatea și administrarea lor
 - 1.4 Infrastructura AAS
 - 1.5 Serviciile AAS
 - 1.5.1 Accesul la serviciile AAS
 - 1.5.2 Calitatea serviciilor AAS
 - 1.6 Sistemul de Management al Informațiilor (SMI)
2. Definirea problemelor care necesită implicarea Guvernului
3. Obiectivele Strategiei revizuite
 - 3.1 Scopul
 - 3.2 Obiectivul general
 - 3.3 Obiectivele specifice
4. Măsurile necesare pentru atingerea obiectivelor și rezultatelor în sectorul AAS
 - 4.1 Întărirea cadrului legal și de reglementare a sectorului AAS
 - 4.2 Întărirea capacității instituționale
 - 4.3 Dezvoltarea infrastructurii AAS
 - 4.4 Îmbunătățirea serviciilor AAS
 - 4.5 Dezvoltarea Sistemului de Management al Informațiilor (SMI)
5. Estimarea Impactului și costurilor financiare și non-financiare aferente implementării Strategiei AAS
6. Rezultatele scontate și Indicatorii de progress
7. Etapele de implementare a Strategiei AAC.
8. Procedurile de Raportare și Monitorizare

Abrevieri

AAM	Agenția Apele Moldovei
AAS	Alimentare cu Apă și Sanitație
ADR	Agenția de Dezvoltare Regională
AEM	Agenția Europeană de Mediu
AGRM	Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale
AMAC	Asociația Moldova Apă-Canal
ANRE	Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică
APL	Administrația Publică Locală
AUA	Asociația Utilizatorilor de Apă
BERD	Banca Europeană de Reconstrucție și Dezvoltare
BIRD	Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BNS	Biroul Național de Statistică
CCTM	Cadrul de Cheltuieli pe termen mediu
CS	Consiliul sectorial a asistenței externe în domeniul „Mediu, aprovizionare cu apă și sanitație”
CEE	Comunitatea Economică Europeană
CIPFD	Convenția Internațională pentru Protecția Fluviului Dunărea
CNSP	Centrul Național de Sănătate Publică
DUE	Delegația Uniunii Europene în Moldova
EP	Echivalent Populație
IES	Inspectoratul Ecologic de Stat
FIDIC	Federația Internațională a Inginerilor Consultanți
FEN	Fondul Ecologic Național
FNDR	Fondul Național de Dezvoltare Regională

GIS	Sistem de Informații Georeferențiate
HG	Hotărârea Guvernului
INSPIRE	Directiva privind Infrastructura pentru Informații Spațiale în Comunitatea Europeană
IPVE	Instrumentul de Parteneriat și Vecinătatea Europeană
ISO	Organizația Internațională de Standardizare
MDRC	Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor
ME	Ministerul Economiei
MF	Ministerul Finanțelor
MM	Ministerul Mediului
MP	Master Plan
MS	Ministerul Sănătății
OECD	Organizația pentru Cooperare Economică și Dezvoltare
ONG	Organizație neguvernamentală
ONU	Organizația Națiunilor Unite
PNUD	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
POS	Program Operațional Sectorial
PSA	Planul de Siguranță al Apei
PPP	Parteneriat Public-Privat
SCADA	Achiziția și Supervizarea Controlului Datelor
SDC	Agencia Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare
SEIS	Sistem de utilizare în comun a informației de mediu
SF	Studiu de Fezabilitate
SMI	Sistem de Management al Informației
SND	Strategia Națională de Dezvoltare
UAT	Unități Administrativ Teritoriale
UE	Uniunea Europeană
UNECE	Comisia Economică pentru Europa a Națiunilor Unite

1. Descrierea situației prezente

Strategia AAS se bazează pe documente cheie aprobate la nivel național, cum sunt Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului (revizuite în anul 2007), Strategia Națională de Dezvoltare 2008-2011, Strategia Națională de Dezvoltare Regională 2010-2012, Indicatorii țintă și termenele de implementare din cadrul Protocolului Apa și Sănătatea, aprobat prin ordinul comun al Ministrului Sănătății și Ministrului Mediului (20.10.2010).

Moldova și-a orientat politica în direcția apropierii de Uniunea Europeană, aflându-se într-un proces de negociere a Acordului de Asociere, ceea ce stabilește un cadru nou pentru relațiile bilaterale în raport cu Acordul de Parteneriat și Cooperare din 1998. Obiectivul principal al Acordului de Asociere este de a orienta Republica Moldova către Uniunea Europeană prin angajamentele asumate în mai multe domenii, pe baza aproximării legislației și standardelor naționale la legislația și standardele comunitare.

O infrastructură bună de alimentare cu apă și canalizare constituie un domeniu important a „Acquis-ului”, motiv pentru care Republica Moldova acordă o atenție deosebită acestui domeniu.

1.1 Cadrul de reglementare

Cele mai recente schimbări în cadrul de reglementare al sectorului AAS din Republica Moldova, sunt prezentate în continuare:

Noua Lege a apelor nr. 272 din 23.12.2011 (Monitorul Oficial nr. 81/26.04.2012) conturează cadrul juridic cu privire la apă pentru anii viitori. Legea abrogă Codul Apelor și creează cadrul juridic pentru managementul, protecția și utilizarea eficientă a apei de suprafață și a apei subterane, definind două bazine hidrografice, Nistru și Dunăre-Prut și Marea Neagră. Se creează comitete ale districtelor

bazinelor hidrografice, care au în componență diferiți factori responsabili și au un rol consultativ în elaborarea planurilor de gestionare a bazinelor râurilor, prin care vor fi implementate prevederile Legii apelor. Legea își propune să protejeze apa împotriva poluării și stabilește standarde de calitate pentru mediu.

Hotărârea Guvernului nr. 1141 din 10.10.2008 pentru aprobarea Regulamentului privind condițiile de evacuare a apei uzate urbane în receptorii de apă naturali va fi înlocuită de legislația secundară adoptată în conformitate cu noua Lege a apelor.

Alimentarea cu apă potabilă este reglementată de Legea cu privire la apa potabilă nr. 272 din 10.02.1999. Această lege stabilește cerințele pentru asigurarea exploatării sigure a serviciului de alimentare cu apă. Apa este furnizată pe baza contractului dintre operator și consumator.

Hotărârea Guvernului nr. 934 din 15.08.2007 cu privire la crearea sistemului informațional automatizat "Registrul de stat al apelor minerale naturale, apei potabile îmbuteliate și băuturilor răcoritoare îmbuteliate" reglementează calitatea apei potabile. HG nr. 934/2007 stabilește cerințele programelor de monitorizare și de raportare a calității apei potabile. Este important de a reglementa aceste relații în concordanță cu Directiva europeană privind calitatea apei destinate consumului uman.

Republica Moldova este parte semnatară a mai multor convenții și parteneriate relevante pentru sectorul AAS: Acordul de Parteneriat și Cooperare cu UE, Convenția Espoo, Convenția de la Helsinki, Protocolul Apa și Sănătatea, Convenția CIPFD, Protocolul referitor la Răspunderea Civilă, Convenția Aarhus, acorduri bilaterale cu Ucraina și România

1.2 Structura instituțională

În prezent, instituțiile care activează în sectorul AAS sunt fragmentate, au politici și efectiv limitat pentru o administrare eficientă a problemelor curente ale sectorului și planificarea financiară a investițiilor pe termen mediu și lung.

Principalele probleme care trebuie redresate sunt legate de:

- Politicile sectoriale ineficiente pentru supravegherea, gestionarea și monitorizarea sectorului AAS;
- Responsabilitatea fragmentată, insuficient definită sau suprapunerile atribuțiilor instituțiilor de coordonare existente la nivel național (MM, MS, ME, MDRC și structurilor subordonate);
- Efectivul limitat în domeniul elaborării politicilor sectoriale, monitorizării domeniului și programării investițiilor;
- Comunicarea și coordonarea ineficientă între instituțiile existente, în special cu privire la programarea și monitorizarea investițiilor în sectorul AAS;
- Dezvoltarea necoordonată a infrastructurii AAS la nivel local, deseori condusă de interesele donatorilor, fără o supervizare sau monitorizare adecvată la nivel național;
- Lipsa capacității laboratoarelor pentru monitorizarea calității apei potabile și a apei uzate în conformitate cu cerințele HG 934/2007 și HG 1141/2008.

Provocarea principală pentru sectorul AAS este legată de îmbunătățirea cadrului legislativ și întărirea capacității existente la nivelul instituțiilor guvernamentale cheie pentru:

- Planificarea și programarea în mod coerent și etapizat a dezvoltării unei infrastructuri AAS îmbunătățite pentru toate comunitățile, pe baza unor criterii de selectare bine definite și transparente, incluzând implicarea comunităților beneficiare;
- Mobilizarea resurselor de finanțare naționale și internaționale adecvate pentru investițiile în infrastructura AAS, o bună coordonare între instituțiile guvernamentale și structurile subordonate, agențiile de dezvoltare regională (ADR) și autoritățile publice locale (raionale și locale);

- Coordonarea monitorizării progresului investițiilor în infrastructură pentru a verifica dacă acestea corespund obiectivelor Strategiei AAS și altor obiective de dezvoltare socio-economică generală;
- Întărirea capacității operatorilor de apă-canal, prin consolidarea acelor care sunt eficienți, pentru furnizarea unor servicii de alimentare cu apă potabilă și canalizare la parametri adecvați de calitate și la prețuri acceptabile, care în același timp să asigure recuperarea costurilor și să permită continuarea activității.

1.3 Resursele de apă

Resursele de apă ale Republicii Moldova sunt reprezentate de apele de suprafață (3.621 râuri și 4.261 lacuri naturale și artificiale) și apele subterane (4.842 fântâni arteziene și 179.574 fântâni cu alimentare din apele freatice). Principalele râuri sunt Nistru (cu o lungime de 652 km) și Prut (695 km.) Cele mai mari lacuri artificiale sunt Costești-Stînca pe râul Prut (59 km²) și Dubăsari pe râul Nistru (67,5 km²).

(Sursa: *Anuarul IES, 2011, Protecția mediului în Republica Moldova*, MM).

Apa disponibilă în prezent în Moldova este de aproximativ 500 m³ pe cap de locuitor pe an sau chiar mai puțin, ceea ce plasează Moldova în categoria țărilor în care „apa este insuficientă”, ceea ce poate crea un stres pe resursă, care la rândul ei va fi afectată în viitor de schimbările climatice.

Pragurile recomandate la nivel internațional definesc volumul de 1700 m³/locuitor/an drept nivelul sigur de disponibilitate a apei dulci regenerabile.

Dacă volumul de apă disponibilă este mai mic de 1.000 m³/locuitor/an, lipsa apei poate împiedica dezvoltarea economică și poate afecta sănătatea și standardul de viață al populației).

În prezent în Moldova, disponibilitatea resurselor de apă reprezintă un aspect critic care afectează capacitatea de dezvoltare economică a țării.

1.3.1 Disponibilitatea și cantitatea de apă

Volumul apei de suprafață din Moldova este estimat la aproximativ 1,32 mlrd m³. Rezervele de apă subterană regenerabile zilnice ale Republicii Moldova sunt estimate la 3,478 milioane m³ din care 2,211 milioane m³ sunt aprobate de Comisia de Stat pentru rezerve, din care circa 2 milioane m³ sunt utilizate în gospodăriile populației. (Sursa: AGRM)

Apa subterană, în special cea din acviferul Baden-Sarmat inferior este deja exploatată intensiv pentru alimentarea cu apă. Rezerva de apă subterană utilizabilă ca sursă de apă potabilă este de asemenea limitată în câteva locuri de contaminarea naturală cu hidrogen sulfurat, amoniac, fluor (Nisporeni, Fălești, Ungheni), dar și cu stronțiu, fier, nitrați, cloruri, arsen și alți poluanți.

Datele exacte privind utilizarea apei subterane, poluarea și tendințele legate de calitatea acesteia, nu sunt disponibile.

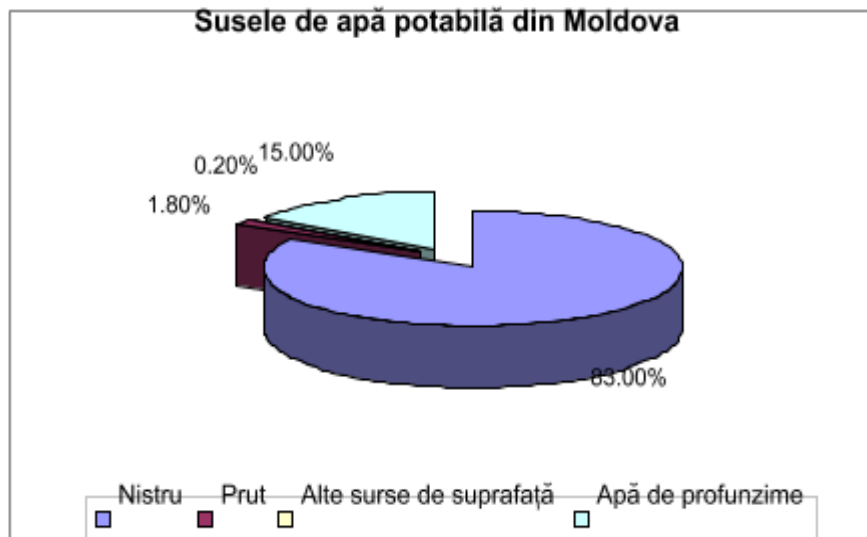

Figura 1 Sursele de apă potabilă din Republica Moldova (Sursa IES, 2010),

Aspectele privind disponibilitatea apei în Moldova în prezent sunt:

- Apa de suprafață disponibilă pentru alimentarea cu apă a populației este limitată la râurile Nistru și Prut, ceea ce implică construirea unor apeducte lungi și costisitoare pentru a alimenta comunitățile din centrul țării;
- Acviferele sunt deja intensiv exploatate, în zonele în care sunt disponibile într-o cantitate și de o calitate adecvată. Exploatarea în continuare a apei de profunzime este posibilă, dar necesită investigații pentru tratamente mai sofisticate de îndepărtare a poluanților;
- Debitul fântânilor de mică adâncime este de obicei mai mic de 0,5 m³/h, fiind suficient pentru extragerea manuală, dar insuficient pentru mai multe sisteme centralizate bazate pe pomparea apei.

1.3.2 Amenințările schimbărilor climatice

Resursele de apă din Republica Moldova sunt sensibile la schimbările climatice atât din punct de vedere al cantității, cât și al calității. Conform estimării, resursele de apă de suprafață disponibile se vor diminua cu 16-20% până în anul 2020. Aceasta înseamnă că siguranța alimentării cu apă a tuturor utilizatorilor va fi periclitată în anul 2020, când intensitatea folosirii apei va atinge 100%.

Luând în considerare posibilitatea de a exploata apa subterană, se preconizează că lipsa apei va deveni o barieră în calea dezvoltării doar începând cu anul 2030 (*Sursa: raportul Național asupra Dezvoltării Umane în Moldova – Schimbarea climei, impactul socio-economic și politica de adaptare, PNUD 2009*).

Impactul schimbării climei, combinat cu insuficiența apei la nivelul țării, arată că asigurarea alimentării cu apă în viitor impune o planificare urbană integrată. Dezvoltarea urbană în zonele geografice cu deficit de apă poate necesita o gestionare atentă din perspectiva accesului limitat la sursele de apă potabilă.

Această situație afectează în special partea de nord a țării în care resursa de apă se află sub stres și unde există multe localități urbane cu densitate mare a populației.

În acest context, sunt definite trei tipuri de zone:

- Zonele care în mod tradițional au avut deficit de apă, în care schimbările climatice vor spori presiunea asupra activităților economice actuale, fără a afecta însă disponibilitatea de apă potabilă pentru consumul uman;
- Zonele cu populație vulnerabilă, preponderent din comunitățile rurale, care deja se confruntă cu un deficit de apă și cu coborârea pânzei de apă freatică din cauza supra-exploatării și secetelor;
- Regiunea centrală a Moldovei, asupra căreia există un impact complex datorat diminuării resurselor de apă atât pentru populația rurală, cât și pentru cea urbană.

1.3.3 Poluarea apei

Încetinirea activității economice din țară după obținerea independenței a avut ca rezultat stabilizarea nivelului de poluare a râului Nistru; este însă necesară o coordonare a managementului integrat al resurselor de apă, inclusiv a controlului poluării transfrontiere, între Moldova și Ucraina și România.

Principalele surse de poluare a apei de suprafață și subterane sunt sistemele de sanitație individuale ale gospodăriilor populației, deversările de apă uzată municipală insuficient tratată sau netratată, infiltrațiile provenite din sistemele de canalizare și zonele de depozitare inadecvată a deșeurilor solide și deversările de ape industriale epurate independent și deversate în bazinele de apă.

Impactul îngrășămintelor utilizate în agricultură asupra utilizării terenului nu este foarte mare, iar datele disponibile arată că nu există o contaminare cu pesticide pe suprafețe mari.

Monitorizarea apei de suprafață este efectuată de Serviciul Hidrometeorologic de Stat, printr-o rețea cu 49 de secțiuni de monitorizare pe 16 râuri și 6 rezervoare; sunt analizați 49 de indicatori chimici și 5 categorii de parametri hidrobiologici.

Serviciul de Stat pentru Supravegherea Sănătății Publice are o rețea alcătuită din 60 puncte de prelevare situate pe 11 corpuri de apă, pentru care verifică parametrii chimici, microbiologici și parazitologici, în conformitate cu prevederile HG nr. 384 din 12.05.2010 cu privire la serviciul de Supravegherea de Stat a sănătății publice.

Conform datelor de monitorizare recente, nivelul de poluare al râurilor Prut, Nistru și Dunăre nu s-a schimbat semnificativ în comparație cu anii precedenți. În general, aceste râuri sunt considerate a fi moderat poluate, situându-se în Clasa II-III de calitate “curate și moderat poluate”.

Fântânile de adâncime mică 10-50m, constituie principala sursă de apă în zonele rurale unde nu există sisteme centralizate de alimentare cu apă. Lipsa sistemelor de sanitație adecvate și a zonelor de protecție sanitară în jurul surselor de apă generează o situație în care 75% din populația rurală utilizează apă de fântână de o calitate necorespunzătoare.

1.3.4 Disponibilitatea surselor de date, integritatea și administrarea lor

Calitatea și disponibilitatea datelor este de o importanță vitală pentru a lua decizii informate de dezvoltare a infrastructurii AAS. Problemele care trebuie administrate în domeniul apei sunt din ce în ce mai complexe, iar alocarea optimă a unor resurse de apă limitate între agricultură, nevoile urbane și cele de mediu, impun o abordare integrată a alimentării cu apă, cerinței de apă, calității resursei și stării ei ecologice. Sistemul de evaluare și planificare a resurselor de apă pentru infrastructura AAS trebuie să țină cont de aceste aspecte, utilizând instrumente practice și robuste pentru Managementul Integrat al Resurselor de Apă, în special la nivel de bazin și sub-bazin hidrografic.

O importanță deosebită prezintă datele cu privire la resursele de apă locale pentru elaborarea Master Planurilor și Studiilor de Fezabilitate pentru viitoarea infrastructură AAS.

Planificarea și dezvoltarea serviciului și infrastructurii AAS poate fi organizată la nivel regional sub coordonarea ADR-urilor.

1.4 Infrastructura AAS

În prezent, în Republica Moldova sunt 1.032 localități cu sisteme centralizate de alimentare cu apă potabilă, dintre care 3 municipii și 52 orașe. Sunt înregistrate aproximativ 2.000 sisteme de alimentare cu apă, din care 50% se consideră a fi într-o stare tehnică satisfăcătoare (dar în realitate sunt într-o stare precară), 44% necesită reabilitare completă, 1% trebuie abandonate, iar pentru 5% dintre sisteme nu există date disponibile.

Rețelele de distribuție a apei potabile au o lungime totală de aproximativ 9.000 km, din care cel puțin 3.700 km sunt într-o stare tehnică de degradare avansată, iar o parte sunt într-o stare nesatisfăcătoare. Această situație este reflectată de producerea în medie a 5 defecțiuni/km de rețea/an, ceea ce reprezintă un indicator al stării avansate de deteriorare a rețelei de distribuție din țară. Din cele 271 stații de pompare inventariate, 226 prezintă un grad de uzură avansat.

În prezent, 623 localități au sisteme centralizate pentru apa uzată, dintre care 3 municipii, 52 orașe și 556 localități rurale. După starea tehnică, rețelele de canalizare din aceste localități sunt considerate în proporție de 25% satisfăcătoare, 13% necesită reparații, 40% au nevoie de reabilitare completă, 15% prezintă avarii grave și 7% sunt în construcție.

Infrastructura centralizată de apă uzată include 464 stații de epurare a apei uzate, 557 stații de pompare și 2.966 km de conducte de canalizare. Din cauza gradului de uzură avansat al stațiilor de epurare a apei uzate din orașele Rezina, Criuleni,

Otaci, Taraclia, s-a estimat că 80% din volumul apei uzate este evacuată fără a fi tratată, iar apele uzate din or. Soroca sunt deversate în Țiu Nistru fără epurare.

În prezent, 977 localități rurale (66%) dispun de sisteme centralizate de alimentare cu apă potabilă. 565 de localități rurale au un anumit tip de infrastructură centralizată pentru managementul apei uzate. În majoritatea zonelor rurale această infrastructură este învechită, abandonată și nefuncțională. 49% din populație locuiește în comunități în care clădirile nu sunt racordate la rețele de canalizare.

Aspectele critice ale infrastructurii:

- (i) starea precară a infrastructurii de alimentare cu apă potabilă;
- (ii) starea precară a infrastructurii de colectare și epurare a apei uzate și funcționarea inefficientă a stațiilor de epurare;
- (iii) proporția mică a populației deservite de servicii centralizate de canalizare și epurare a apei uzate;
- (iv) procentul mic al proiectelor de investiții aflate în derulare.

Suma totală cheltuită în sectorul AAS din Moldova în ultimii cinci ani (2008 – 2012) constituie aproximativ 1.910 milioane lei sau echivalentul a 120 milioane EURO (Figura 2), cu o distribuție între sursele interne și cele internaționale, preponderent în favoarea donatorilor străini (32% și respectiv 68%).

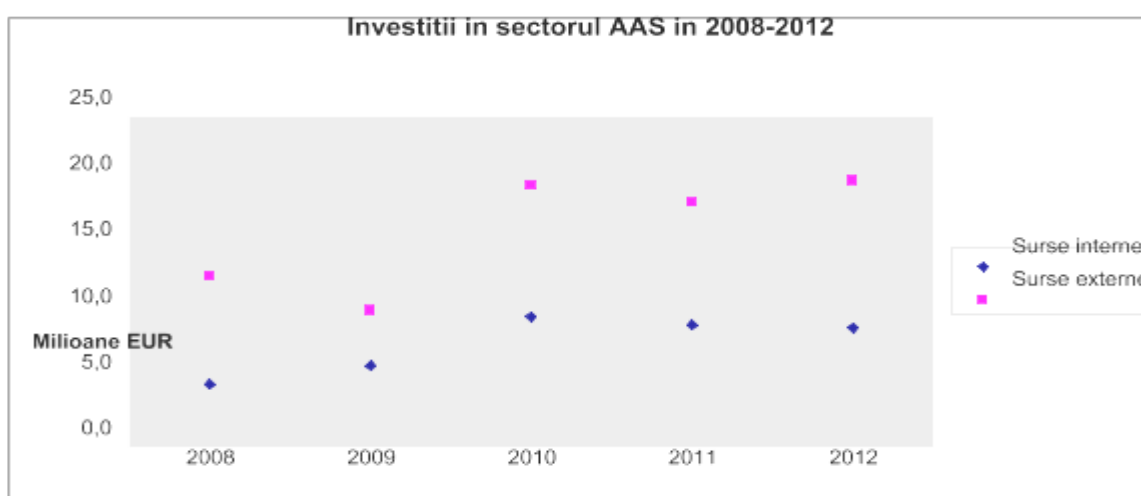

Figura 2 Investițiile în sectorul AAS în perioada 2008–2012

(Sursa: Ministerul Finanțelor)

Contribuția sumei totale alocate Sectorului AAS (intern, plus donatori străini) în produsul intern brut, a fost de 0,4% în anul 2008, 0,7 % în 2010 și 0,5% în 2011-2012. Pentru o țară aflată în etapa inițială a dezvoltării infrastructurii AAS, o contribuție internă mai mică de 0,3 % la investiții este considerată a fi insuficientă.

În Moldova, alocarea financiară a investițiilor de capital pentru autoritățile publice locale este centralizată și provine din bugetul de stat prin includerea lor ca o anexă separată în legea bugetară anuală, specificându-se fondurile și bunurile primite. Aceste fonduri sunt alocate ca transferuri cu destinație specială, prin delegare de către Guvern. Autoritățile publice locale au dreptul să aloce fonduri din propriile venituri pentru finanțarea proiectelor de investiții, inclusiv pentru co-finanțarea celor susținute de ajutorul oficial financiar extern pentru dezvoltare și din contribuțiile consumatorilor. În plus, unitățile administrativ-teritoriale pot beneficia și de alte surse cum sunt Fondul Național pentru Dezvoltare Regională, Fondul de Investiții Sociale și Fondul Ecologic Național.

1.5 Serviciile AAS

1.5.1 Accesul la serviciile AAS

În prezent, în Republica Moldova rata de conectare a populației la sisteme centralizate de alimentare cu apă este de aproximativ 43%, excluzând municipiul Chișinău și numai 21% din populație beneficiază de sisteme centralizate de colectare a apelor uzate.

Tabelul 1 Rata medie de conectare la sisteme AAS în Republica Moldova

Zona	Populația Anul 2011	% conectate la apă potabilă	% conectate canalizare
Chișinău	926,924	84%	75%
Restul țării	2,539,321	43%	21%
Toată țara	3,466,245	54%	35%

1.5.2 Calitatea serviciilor AAS

Situația privind calitatea apei potabile furnizate consumatorilor din Moldova, este următoarea:

(i) 44% din populație nu are acces la apă potabilă sigură;

(ii) cea mai mare parte din apa subterană utilizată în scopul potabilizării este inadecvată datorită poluării naturale sau antropice;

(iii) un procent mare de probe sunt necorespunzătoare din punct de vedere al parametrilor microbiologici (9,4% în mediul urban și 16,2% în mediul rural);

(iv) calitatea apei furnizată în școli și în instituțiile pentru copii este inadecvată (23,8% dintre probe depășesc concentrațiile maxim admise pentru parametrii chimici și microbiologici).

S-a estimat că apa potabilă produce până la 15-20 % dintre cazurile de îmbolnăvire prin boală diareică acută și hepatită virală de tip A, preponderent în zonele rurale, 22-25% din maladiile gastrointestinale și 100% din cazurile de fluoroză dentară. *(Sursa: Raportul Național privind Starea Mediului în Republica Moldova, 2007-2010, MM, Academia de Științe și Institutul de Ecologie și Geografie).*

Referitor la calitatea apelor uzate epurate, 54% dintre probele analizate nu corespund normelor din punctul de vedere al parametrilor microbiologici și 84% nu corespund normelor din punctul de vedere al parametrilor chimici.

1.6 Sistemul de Management al Informațiilor (SMI)

Sistemul de Management al Informațiilor (SMI) în sectorul AAS este compatibil cu cerințele inițiativei E-Guvernare. În afară de economisirea costurilor cu echipamentul, rețeaua și softurile, principalul avantaj al utilizării E-Gov PaaS/SaaS îl reprezintă existența unei platforme unice pentru utilizarea în comun și schimbul de date între instituțiile guvernamentale cu atribuțiuni în sectorul AAS. SMI

elaborat pentru sectorul AAS poate fi la rândul său util pentru inițiativa E-Guvernare contribuind cu informații la sistemul GIS/SMI național, dacă o astfel de decizie strategică va fi aprobată la nivel guvernamental.

2. Definierea problemelor care necesită implicarea Guvernului

Lista neajunsurilor și aspectelor critice din sectorul AAS este extinsă. Ele au fost identificate pe baza unei evaluări la nivel național și pot fi rezumate după cum urmează:

Cadrul politic și juridic - deși în Moldova există voința politică pentru aproximarea legislației naționale din sectorul AAS la „Acquis-ul UE”, aceasta nu se reflectă în reforma instituțională necesară pentru a îmbunătăți managementul serviciilor publice AAS. Baza juridică actuală pentru funcționarea sectorului AAS are lacune semnificative, în principal referitoare la prevenirea și controlul poluării, instrumentele de planificare care să permită investițiile în dezvoltarea infrastructurii de AAS și selectarea soluțiilor tehnice cele mai ieftine, adecvate și eficiente și existența criteriilor de evaluare a performanței companiilor care furnizează servicii AAS.

Cadrul instituțional - evoluția sectorului AAS din Moldova pe parcursul ultimilor 15-20 ani este marcată de mai multe schimbări instituționale. O îmbunătățire a început odată cu adoptarea „obiectivelor de dezvoltare ale mileniului”. Instituțiile care trebuie să conducă, să implementeze și să exploateze infrastructura AAS în mod durabil sunt dotate inadecvat pentru a face față provocărilor aproximării legislației naționale la legislația UE și la bunele practici europene din sectorul AAS.

Managementul sectorului AAS a devenit o prioritate la nivel guvernamental odată cu adoptarea „obiectivelor de dezvoltare ale mileniului” (revizuite în 2007) și a Protocolului Apa și Sănătatea promovat de ONU. Multe dificultăți persistă în continuare. Acestea sunt legate de criteriile de proiectare și instrumentele de

planificare a infrastructurii AAS, programele de monitorizare a calității apei potabile și apei uzate și controlul calității în laboratoare. Companiile de furnizare a serviciilor de apă și canalizare sunt ineficiente și generatoare de pierderi și ar trebui reorganizate în companii regionale pentru a deveni viabile economic. Este de asemenea necesară implementarea unui Sistem de Management al Informației georeferențiate SMI/GIS care să permită planificarea infrastructurii și exploatarea sistemelor AAS.

3. Obiectivele Strategiei

3.1 Scopul

Strategia AAS are scopul de a prezenta un traseu actualizat și detaliat pentru dezvoltarea sectorului AAS atât pe termen scurt (3-5 ani, până în 2017) cât și pe termen mai lung (6-15 ani, până în 2027) și pentru implementarea dreptului omului la apă potabilă sigură ca un drept fundamental.

Implementarea cu succes a Strategiei AAS presupune o abordare bazată pe participarea comunității, ceea ce va conduce la crearea de locuri de muncă și la dezvoltarea afacerilor. Pentru zonele urbane, înseamnă promovarea unor servicii AAS la un nivel de tarificare care să acopere costurile de producție și distribuție a apei, permițând companiilor să funcționeze pe principii economice și să ofere servicii de o calitate mai bună. În zonele rurale, înseamnă introducerea unui program intensiv de promovare și de marketing social a valorilor legate de o infrastructură AAS bună și de existența unor facilități adecvate de sanitație în școli. Procesul de planificare trebuie să demonstreze eficiența diverselor opțiuni tehnice disponibile. Norme și standarde clar definite trebuie să impună autorităților locale utilizarea eficientă a resurselor, astfel încât nimeni să nu rămână fără conectare la apă potabilă și canalizare și fiecare să aibă acces cel puțin la un nivel de bază al acestor servicii.

Contribuția serviciilor de alimentare cu apă și canalizare la dezvoltarea socio-economică este cu mult mai vastă decât impactul acestora asupra nivelului de trai al populației. Apa este un element cheie în producția industrială, producerea energiei și în agricultură. Apa este în egală măsură importantă pentru susținerea funcționării ecosistemelor naturale.

3.2 Obiectivul general

Strategia AAS are ca obiectiv general, crearea unui cadru pentru asigurarea graduală a accesului la apă sigură și sanitație adecvată pentru majoritatea localităților și populației din Republica Moldova, până în anul 2027, contribuind astfel la îmbunătățirea sănătății, demnității și calității vieții și susținând dezvoltarea economică a țării.

Valorile promovate de Strategie includ recunoașterea accesului la apă ca pe un „drept al omului” și convingerea fermă că o acoperire a țării cu infrastructură AAS bună este un precursor necesar pentru o dezvoltare socio-economică durabilă și că investițiile în AAS au rate de revenire superioare oricărei alte activități, prin prisma beneficiilor aduse populației conectate, dar și al statului în ansamblu. Implementarea Strategiei AAS presupune un salt calitativ în managementul și coordonarea sectorului, care este de o importanță crucială pentru atragerea investițiilor.

3.3 Obiectivele specifice

Obiectivul general al Strategiei AAS, poate fi atins prin punerea în practică a următoarelor obiective specifice:

1. Întărirea cadrului legal și de reglementare a sectorului AAS
2. Întărirea capacității instituționale
3. Dezvoltarea infrastructurii AAS
4. Îmbunătățirea serviciilor AAS
5. Dezvoltarea Sistemului de Management al Informației (SMI)

6. Mobilizarea resurselor financiare

7. Monitorizarea, Evaluarea și Raportarea implementării Strategiei AAS.

Pentru a susține demararea cât mai rapidă a procesului de implementare a Strategiei AAS, s-a elaborat Planul de acțiune prezentat în Anexa 1.

4. Măsurile necesare pentru atingerea obiectivelor și rezultatelor în sectorul AAS

4.1 Întărirea cadrului legal și de reglementare a sectorului AAS

Moldova își respectă angajamentele privind aproximarea legislației naționale la „Acquis-ul UE” în conformitate cu Acordul de Asociere care este în prezent negociat cu Comisia Europeană și va implementa și monitoriza convențiile internaționale ratificate, cu relevanță pentru sectorul AAS.

Pentru a stimula sectorul AAS, accentul în îmbunătățirea cadrului de reglementare este pus pe aproximarea următoarelor Directive:

Directiva Cadru cu privire la Apă 2000/60/EC;

Directiva cu privire la tratarea apei uzate urbane 91/271/EEC;

Directiva privind calitatea apei destinată consumului uman 98/83/EC.

Cadrul legal pentru implementarea legislației naționale care aproximează directivele europene relevante pentru sectorul AAS, va include cel puțin legislația secundară la Legea Apelor; Legea cu privire la apa potabilă și Legea privind serviciul public de alimentare cu apă și canalizare.

Standardele și normele tehnice din sectorul AAS necesită a fi revizuite, adaptate și actualizate pentru a asigura ghiduri îmbunătățite pentru proiectarea, construcția și operarea infrastructurii AAS, a serviciilor și echipamentelor din domeniile identificate ca fiind critice prin generarea unor costuri inutile, după cum urmează:

- Standardele și normele de proiectare a infrastructurii AAS;

- Standardele de calitate și normele tehnice pentru calitatea apei.

Articolul 10 al Directivei 98/83/EC prevede necesitatea asigurării calității produselor utilizate pentru tratarea apei, a echipamentului și materialelor în contact cu apa potabilă. Pentru aceasta trebuie de luat toate măsurile necesare pentru a asigura ca (i) materialele și substanțele chimice pentru tratare să nu deterioreze calitatea apei potabile, (ii) introducerea acestora în apa potabilă să nu fie în concentrație mai mare decât este necesar pentru scopul propus și (iii) să nu fie redus nivelul de protecție al consumatorului.

Se stabilește un Sistem Național pentru punerea pe piață a tuturor produselor în contact cu apa potabilă.

4.2 Întărirea capacității instituționale

Întărirea capacității Organului Central al Administrației Publice, responsabil de sectorul AAS, pentru a asigura o dezvoltare coerentă și adecvată a investițiilor în sectorul AAS din țară, este crearea unei Unități care va programa și monitoriza aceasta.

Responsabilitatea Unității de Investiții în domeniul Apei (UIA) trebuie să includă cel puțin următoarele atribuții:

1. Supravegherea elaborării, aprobării și actualizării ulterioare a Master Planurilor la nivel raional pentru a asigura coerența dezvoltării infrastructurii AAS cu (i) infrastructura existentă și starea ei de funcționare; (ii) prioritățile naționale privind investițiile; (iii) disponibilitatea resurselor de apă și protecția lor; (iv) procesul de aproximare la legislația UE în conformitate cu Acordul de Asociere; (v) planurile regionale și locale de dezvoltare socio-economică;

2. Elaborarea și actualizarea periodică a Programului Operațional Sectorial (POS) pe termen de 5 ani pentru investițiile în infrastructura AAS, pe baza priorităților naționale, regionale și locale și mobilizarea surselor interne și internaționale de finanțare pentru a fi disponibile în timp util;

3. Coordonarea anuală cu alte ministere și agenții în vederea stabilirii priorităților și selectării investițiilor AAS în conformitate cu obiectivele și țintele POS-ului;
4. Monitorizarea progresului înregistrat în efectuarea investițiilor în infrastructura AAS și raportarea realizărilor, problemelor și neajunsurilor către responsabilii guvernamentali;
5. Asigurarea faptului că investițiile finalizate sunt întocmite în conformitate cu specificațiile tehnice, sunt executate și transmise unor operatori AAS eficienți, care pot susține exploatarea și pot asigura calitatea și continuitatea serviciilor.
6. Îmbunătățirea actualului sistem național de planificare și aprobare a infrastructurii AAS din Republica Moldova, pentru a favoriza atragerea investițiilor. Pentru a oferi garanții că infrastructura AAS este planificată și proiectată adecvat, ciclul proiectului va fi completat cu două etape premergătoare și anume planificarea și analiza opțiunilor sau altfel spus cu Master Planurile și Studiile de Fezabilitate ale proiectelor.

Pentru a elabora o listă de proiecte AAS gata să fie finanțate, procesul de planificare al infrastructurii va fi susținut de o planificare generală la nivel regional/raional printr-un Master Plan (MP).

Master Planul pentru infrastructura AAS trebuie să (i) inventarieze infrastructura existentă și starea ei de funcționare; (ii) evalueze situația locală referitoare la sursele de apă potabilă existente, controlul poluării, captările de apă din surse și deversările de apă uzată, în vederea protejării sănătății populației; (iii) aprecieze voința populației beneficiare pentru susținerea investiției propuse atât în faza de construcție cât și în cea de operare; (iv) exploreze diferite opțiuni pentru alimentarea cu apă și sanitație pentru fiecare comunitate din raion, inclusiv opțiunea conectării la sistemele hidraulice ale altor comunități, chiar dacă ele sunt situate într-un alt raion; (v) selecteze cea mai bună variantă pe baza analizei cost-beneficiu, luând în considerare atât costurile de construcție cât și pe cele de operare

ale infrastructurii; (vi) documenteze necesitatea construirii infrastructurii AAS într-un plan de investiții care ia în considerare prioritățile socio-economice și constrângerile comunităților vizate. Master Planurile AAS regionale/ raionale trebuie să fie aprobate din punct de vedere tehnic de Organul Central al Administrației Publice în domeniul mediului.

Proiectarea și construcția oricărei infrastructuri AAS va fi precedată de un *Studiu de Fezabilitate* (SF) care va documenta aspectele tehnice, financiare, economice, instituționale, impactul asupra mediului și viabilitatea investiției AAS propuse. SF trebuie să se încheie cu recomandări clare privind soluția optimă din punct de vedere al costurilor minime și cu recomandările etapizării planului de investiții, în funcție de capacitatea socio-economică a comunității vizate. Este important ca SF să identifice și să documenteze sursele de finanțare (internă sau externă) pentru investițiile publice în infrastructura AAS, să conțină o analiză financiară și economică a proiectului și să documenteze care este nivelul de tarifare al serviciului, necesar pentru acoperirea costurilor unei exploatare sustenabile a infrastructurii construite și pentru prestarea unor servicii de calitate. Studiul de Fezabilitate pentru orice infrastructură AAS planificată, va fi aprobat de către Organul Central al Administrației Publice în domeniul mediului sau de către un grup de experți desemnați de acesta.

Construcția și implementarea unui proiect de infrastructură AAS trebuie să beneficieze de (i) angajamentul preliminar al comunităților și al companiilor de apă vizate pentru acoperirea costului serviciilor care urmează să fie prestate (acord sau contract privind tarifele serviciilor) și (ii) asigurarea tuturor fondurilor necesare pentru întreaga investiție (angajament de finanțare multi-anuală pentru sursele de finanțare locale și angajamentul de finanțare al donatorilor străini, acolo unde este cazul).

Se delegă către ADR a următoarelor atribuții care țin de implementarea Strategiei AAS, avându-se în vedere că investițiile se fac în special în infrastructura AAS

publică, iar ADR-urile sunt instituții importante pentru coordonarea planificării infrastructurii la nivel regional:

- Să colecteze de la administrația locală, să stocheze și să actualizeze la nivel regional datele locale relevante cum sunt (i) datele de monitorizare a apei subterane (calitatea și cantitatea), (ii) problemele legate de poluarea apelor de suprafață, (iii) infrastructura de apă și canalizare existentă și lacunele în eficiența sistemului;
- Să coordoneze studiul privind elaborarea Master Planurilor, în special atunci când infrastructura AAS trece de hotarul teritorial al unui raion;
- Să comenteze caracterul adecvat al constatărilor și recomandărilor Master Planului AAS raional, să le integreze și să le combine după necesitate într-un Master Plan AAS regional;
- Să comunice Master Planul AAS regional către Organul Central al Administrației Publice în domeniul mediului, pentru integrarea acestuia într-un Master Plan AAS național;
- Să ghideze selectarea investițiilor prioritare care reies din Master Planuri, din perspectiva regională și să recomande alocarea fondurilor pentru dezvoltarea infrastructurii AAS de către Fondul Național de Dezvoltare Regională (FNDR), Fondul Ecologic Național (FEN) și alte programe naționale (Fondul de Investiții Sociale și alte) care pot susține investițiile în infrastructura AAS;
- Să contribuie o dată la cinci ani la planurile operaționale regionale pentru dezvoltarea investițiilor AAS pe baza Master Planurilor raionale/ regionale și a Studiilor de Fezabilitate disponibile;
- Să monitorizeze implementarea planurilor operaționale regionale pentru investițiile AAS și să informeze Organului Central al Administrației Publice

responsabil de sectorul AAS progresul, realizările, problemele sau dificultățile care ar putea periclita implementarea infrastructurii AAS în regiune.

Se stabilește un „organism de reglementare” în sectorul AAS prin extinderea domeniului de activitate al ANRE cu următoarele atribuții în domeniul AAS:

- Stabilirea reglementărilor, deciziilor și recomandărilor referitoare la funcționarea sectorului AAS;
- Acordarea licenței de operare pentru companiile apă-canal pe baza unei documentații care să stabilească modalitatea de îmbunătățire a țintelor financiare și tehnice, planurile de afaceri, bilanțurile contabile, etc.;
- Supervizarea procesului de stabilire a tarifelor pentru a asigura un echilibru optim între nevoile pentru modernizarea rețelelor și calitatea serviciilor oferite;
- Medierea între companiile apă-canal și consumatori.

Se înființează de către administrațiile publice locale structuri inter-municipale, care să încheie acorduri pentru supervizarea în comun a serviciilor AAS. Aceste acorduri trebuie să includă documente de planificare pe termen lung, programe de investiții, indicatori de performanță ai serviciilor și liste de pasive și active. Abordarea propusă pentru comasarea companiilor de apă-canal are ca scop îmbunătățirea infrastructurii AAS în toate centrele raionale.

Operatorilor apă-canal se grupează în companii de operare regionale, bazate pe asociații/întreprinderi inter-municipale, sau parteneriate publice-private (PPP) care pot reprezenta modele de întreprinderi viabile economic. Consolidarea companiilor apă-canal este însoțită de ajustarea tarifelor pentru a asigura exploatarea și întreținerea sistemelor.

Procesul este facilitat și accelerat printr-o politică care să condiționeze clar accesul operatorilor de apă la finanțarea din surse interne și internaționale de (i) atingerea

unor standarde manageriale minime (plan de afaceri anual și verificarea performanței) și a performanței operaționale (calitatea serviciilor și declarația privind raportul pozitiv dintre profit și pierderi) astfel încât să fie eligibili pentru eliberarea licenței de operare de către „organismul de reglementare”; (ii) dorința de a fuziona cu alți operatori de apă.

Este stimulat managementului comunitar reprezentat de Asociațiile Utilizatorilor de Apă din mediul rural (AUA) inițiate de proiectul ApaSan, pentru satele care nu au un număr critic de beneficiari care să permită recuperarea costurilor unui sistem centralizat sau care nu pot fi conectați la un sistem de alimentare cu apă regional.

Este promovată participarea activă a publicului la supravegherea prestării serviciilor AAS, în ceea ce privește: (i) finanțarea infrastructurii publice AAS din zonele urbane și rurale; (ii) cererea pentru creșterea eficienței serviciilor (calitatea apei, presiunea în rețeaua de distribuție și acoperirea cu servicii de apă), ceea ce va conduce către necesitatea agregării operatorilor; (iii) participarea sectorului privat în furnizarea serviciilor AAS; (iv) accesibilitatea serviciilor AAS pentru comunitățile beneficiare.

Întru îmbunătățirea capacității de absorbție a fondurilor în sectorul AAS este promovată instruirea și dezvoltarea capacității profesionale a tuturor actorilor sectorului AAS.

Aceste aspecte sunt exemplificate prin includerea în Sistemul de Management al Informației din sectorul AAS, aparținând Organului Central al Administrației Publice în domeniul mediului, a unor proiecte „gata de finanțare” care să documenteze și să actualizeze urgențele și progresul realizat în planificarea și dezvoltarea infrastructurii AAS pe baza obiectivelor de investiții ale guvernului central, precum și a angajamentului autorității publice locale beneficiare.

Se întărește capacitatea Organului Central al Administrației Publice în domeniul mediului privind managementul resurselor de apă utilizate în sectorul AAS prin:

1. Stabilirea managementului integrat al resursei de apă: (i) Coordonarea diferitelor cerințe de apă pentru menținerea echilibrului economico-social și alocarea adecvată între diversele sectoare (agricultură, industrie), AAS și sănătatea ecosistemelor; (ii) Inventarierea resurselor de apă care pot fi utilizate în sectorul AAS pe baza unor planuri de management la nivel de bazin de râu; (iii) Introducerea Planurilor de Siguranță ale Apei, ca instrument de management preventiv de la captare la consumator.

2. Protejarea resursei de apă împotriva amenințărilor schimbărilor climatice în concordanță cu măsurile din Strategia Națională a Republicii Moldova privind adaptarea la schimbările climatice. Adaptarea infrastructurii AAS la resursa de apă existentă atât din punct de vedere calitativ, dar și cantitativ și la posibilele evenimente extreme de secetă sau inundații.

3. Încurajarea cercetării aplicative naționale în următoarele domenii prioritare pentru sectorul AAS: (i) Tehnologii de tratare la un cost scăzut/ acceptabil pentru apa subterană poluată, în scopul reducerii necesității de a construi apeducte lungi pentru localitățile amplasate departe de cele două râuri principale, Nistru și Prut; (ii) Tehnologii ecologice la un cost scăzut pentru tratarea apelor uzate, de tipul zonelor umede construite care pot fi viabile pentru zona rurală; (iii) Sisteme de sanitație individuale sau comunale ieftine, eficiente, curate, ușor de întreținut, de tip EcoSan sau similare.

4.3 Dezvoltarea infrastructurii AAS

Infrastructura în sectorul AAS este caracterizată de: (i) Sustenabilitate pe termen lung; (ii) Îmbunătățirea durabilă a stării mediului; (iii) Conformarea cu SND, obiectivele strategiilor regionale și Directivele UE relevante.

Investițiile pe termen mediu incluse în această Strategie se axează atât pe zonele urbane, cât și cele rurale, după cum urmează: (i) Alimentarea cu apă: investiții în reabilitarea captărilor de apă, stațiilor de tratare, stațiilor de pompare și rețelelor de

distribuție, extinderea rețelelor existente de distribuție a apei potabile; (ii) Apa uzată: reabilitarea/modernizarea stațiilor de epurare și extinderea rețelei de canalizare.

Investițiile pe termen lung se vor baza pe analiza și evaluarea situației existente, prognozele referitoare la debitele de apă potabilă și apă uzată, comparația cu țintele naționale și regionale/ raionale, analiza opțiunilor și strategiilor regionale/ locale.

O estimare a infrastructurii AAS planificată include:

Apă potabilă 2017 - (i) conectarea a 61.957 persoane noi; (ii) reabilitarea unui număr de 42 stații de tratare a apei în scopul potabilizării; (iii) construirea a 9 stații noi de tratare a apei; (iv) reabilitarea a 890 km rețea; (v) construirea a 508 km rețea nouă;

Apă potabilă 2027 - (i) conectarea a 652.892 persoane noi; (ii) construirea a 344 stații noi de tratare a apei;

Apă uzată 2017 - (i) conectarea a 101.077 persoane noi; (ii) reabilitarea unui număr de 29 stații de epurare a apei uzate; (iii) construirea a 20 stații noi de epurare a apei; (iv) reabilitarea a 511 km de rețea de canalizare; (v) construirea a 566 km rețea de canalizare nouă;

Apă uzată 2027 - (i) conectarea a 652.892 persoane noi; (ii) construirea a 1.959 km rețea de canalizare nouă.

Ținta pentru primii cinci ani este de a atinge o acoperire cu infrastructură AAS pentru 30% din populația neconectată din zonele urbane și 20-25% pentru populația neconectată din zonele rurale.

În zonele rurale, comunele și satele vor fi grupate după mărime, deoarece necesitățile lor sunt foarte diferite. Comunele care au o populație de peste 7.000 locuitori sunt asimilate orașelor de mărime medie, iar cele cu peste 5.000 de

locuitori orașelor de mărime mică. Prin urmare, acolo unde nu există sisteme de alimentare cu apă și canalizare, investițiile pentru construirea unor sisteme noi centralizate de alimentare cu apă și canalizare, incluzând stațiile de epurare a apei uzate, se vor calcula pe baza celor mai ieftine și sigure soluții.

Toate entitățile asimilate unui consum public, cum sunt centrele comerciale, școlile, spitalele sunt în mod obligatoriu conectate atât la infrastructura de alimentare cu apă cât și la canalizare. Pentru localitățile urbane, orice dezvoltare a unei infrastructuri noi de alimentare cu apă potabilă este însoțită de infrastructura pentru apă uzată. Pentru localitățile rurale, dezvoltarea unei infrastructuri noi de alimentare cu apă potabilă, este însoțită de orice alternativă adecvată de infrastructură pentru sanitație.

Mărimea și situația economică a așezărilor din Republica Moldova nu permit implementarea Directivei 91/271/EEC privind tratarea apelor uzate urbane. Gruparea așezărilor în așa numitele ”aglomerări” adecvată pentru municipii, se va efectua atunci când vor fi întocmite Master Planurile, dar numai pe baza unei analize a fiecărui caz în parte.

Zonele umede construite pot fi considerate ca o alternativă pentru tratarea apei uzate în special în mediul rural pe baza unor studii fundamentate din punct de vedere tehnic și financiar.

La estimarea necesarului de investiții pentru prima perioadă, 2014-2017, vor fi luate în considerare tendințele demografice anuale ale populației și evaluată situația referitoare la infrastructura existentă în sectorul AAS, avându-se în vedere ținta de conectare a numărului populației, reieșind din resursele financiare estimate real pentru a fi investite în sector. Din cauza resurselor financiare limitate, se recomandă ca investițiile să fie alocate în mod prioritar pentru comunitățile urbane mari unde deja există rețele care necesită a fi renovate și extinse, prin aceasta acoperind în termen relativ scurt un număr mai mare al populației care va avea acces la servicii de calitate.

Necesarul de investiții include costurile de proiectare și planificare, costul materialelor, echipamentului, precum și costul lucrărilor de construcție, inclusiv a operării sistemelor publice. În costurile totale nu este inclus costul conectării în casă, care se presupune că va rămâne un cost privat, precum se practică în multe din țările vecine și Statele Membre ale UE.

Măsurile ce se preconizează pentru îmbunătățirea infrastructurii AAS sunt:

1. Planificarea și construirea infrastructurii AAS, pe baza următoarei abordări:

- Elaborarea Master Planurilor (MP) raionale pentru infrastructura AAS necesară în fiecare comunitate, împreună cu o metodologie de stabilire a priorităților în vederea nominalizării raioanelor;

- Elaborarea Planului Operațional cincinal de investiții AAS multi-anual pentru mobilizarea resurselor financiare necesare pentru planificarea investițiilor, ce va fi inclus în CCTM pe baza priorităților stabilite în MP disponibile și în planurile de dezvoltare regională și raională;

- Elaborarea Studiilor de Fezabilitate (SF) pentru comunitățile/ infrastructura definită a fi o prioritate în planul cincinal de investiții AAS;

- Examinarea posibilității creării unui fond de co-finanțare pentru infrastructura AAS, care este gestionat/exploatat de către administrațiile locale hotărâte să elaboreze MP, SF, proiecte tehnice și documentații de licitație;

- Aprobarea proiectului de investiție AAS pe baza recomandărilor SF și a identificării, mobilizării și angajării surselor de finanțare interne sau internaționale;

- Elaborarea proiectului detaliat, specificațiilor tehnice, extrasului de materiale pentru infrastructura AAS planificată care beneficiază de finanțarea certă a investiției;

- Organizarea unei licitații transparente și atribuirea contractului de achiziții, lucrări și servicii pentru realizarea construcției, luându-se în considerare condițiile impuse în licitație de către finanțator.

2. Stabilirea priorităților pentru construirea infrastructurii AAS pe baza unei metodologii care să includă: (i) selectarea raioanelor unde MP-urile trebuie să fie elaborate cu prioritate, (ii) stabilirea infrastructurii AAS și a comunităților din zona acoperită de MP, cu care trebuie să se înceapă.

3. Stabilirea criteriilor de prioritizare pentru construirea infrastructurii AAS în zonele acoperite de Master Planuri, care să includă:

(i) Reducerea mortalității populației prin boli posibil asociate apei, în special pentru grupurile vulnerabile;

(ii) Atingerea „obiectivele de dezvoltare ale mileniului” pentru AAS prin creșterea acoperirii populației cu servicii de alimentare cu apă potabilă sigură și sanitație adecvată;

(iii) Stoparea/reducerea deteriorării infrastructurii care deservește în prezent un număr mare de locuitori și îmbunătățirea eficienței și încrederii în sistemele existente, prin reabilitarea lor adecvată;

(iv) Reducerea semnificativă a deversării de apă poluată în corpurile de apă utilizate ca surse de apă potabilă pe plan intern sau în context transfrontier;

(v) Analiza opțiunilor care să permită compararea soluțiilor tehnice locale versus cele care depășesc granițele unui raion;

(vi) Interesul și angajamentul administrațiilor publice raionale și a celor locale subordonate, pentru investiții în infrastructura AAS.

Criterii cadru pentru proiect:

- (i) Interes și angajament din partea comunității(lor) vizate;
- (ii) Disponibilitatea datelor credibile despre situația resurselor de apă și a infrastructurii existente;
- (iii) Disponibilitatea unor studii recente care să permită planificarea și dezvoltarea;
- (iv) Capacitatea comunităților vizate să își mobilizeze propriile resurse financiare dar și alte resurse, pentru implementarea proiectelor;
- (v) Voința comunităților de a accepta creșterea tarifelor astfel încât să acopere cheltuielile;
- (vi) Voința companiilor de apă-canal să fuzioneze cu alți operatori interesați, pentru a-și îmbunătăți eficiența.

Infrastructura de alimentare cu apă se planifică pe baza necesarului de apă, a tendințelor și proiecțiilor: (i) Urban -160 l/om/zi debit total necesar și respectiv 280 l/om/zi debit maxim zilnic; (ii) Rural - 50 l/om/zi debit total necesar și respectiv 181 l/om/zi debit maxim zilnic.

Infrastructura de apă uzată în sistem centralizat se planifică pe baza următoarelor criterii pentru stabilirea debitelor și încărcărilor: (i) Volumul de apă uzată menajeră pentru localitățile ≤ 10.000 EP: 135 l/om/zi pentru zonele urbane și 75 l/om/zi pentru zonele rurale; (ii) Volumul de apă uzată menajeră pentru localitățile > 10000 EP: 160 l/om/zi; (iii) Factorul de restituție a apei uzate menajere, exprimat ca raport între consumul de apă și producția de apă uzată: 100%; (iv) Coeficientul maxim de variație, definit ca raportul dintre debitul zilnic și debitul maxim orar: 1/10; (v) Încărcările poluante: Consum Biolochimic de Oxigen la 5 zile (CBO₅) de 60 g/ E.P/zi.

Metodologia și ipotezele de calcul privind proiecțiile socio-economice ale debitelor specifice de apă potabilă și debitelor și încărcărilor pentru apa uzată se stabilesc în conformitate cu legislația UE și bunele practici internaționale, pe baza ultimelor date publicate de Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova.

Pentru comunitățile rurale cu mai puțin de 3.000 locuitori, care nu își pot permite operarea unui sistem centralizat, se vor construi sisteme individuale descentralizate de sanitație. Acestea pot fi de tipul foselor septice care necesită servicii conexe de vidanjarie și transport către o stație de epurare a apei uzate, sau soluții ieftine de tip Eco-San, sisteme care în principiu elimină/reduc frecvența transportării sub-produselor de sanitație. Aceste facilități trebuie să fie acceptate în cultura locală, motiv pentru care se recomandă organizarea unor campanii de conștientizare și instruire a populației, ca elemente cheie în adoptarea acestor soluții alternative.

Elaborarea listei proiectelor de infrastructură AAS se finanțează pe baza MP și SF, ca parte a Sistemului de Management al Informației (SMI): (i) lista lungă a proiectelor în curs de pregătire aflate în diverse etape ale ciclului lor de evoluție; (ii) lista scurtă a proiectelor care sunt pregătite de finanțare și implementare.

Evaluarea în cadrul elaborării Master Planurilor și Studiilor de Fezabilitate, a impactului infrastructurii AAS asupra mediului și calității vieții oamenilor, este bazată pe analiza unor indicatori pe parcursul etapelor de construcție și operare (datele sunt disponibile din surse statistice, publicații, proiecte AAS și mass-media): (i) Disponibilitatea, cantitatea și calitatea resurselor de apă; (ii) Calitatea serviciilor AAS; (iii) Evaluarea impactului asupra mediului (EIM) pentru sectorul AAS - infrastructura deteriorată, utilizarea apei în diferite scopuri, managementul apei uzate, evacuările de apă uzată tratată sau netratată, managementul nămolului în stația de epurare a apei uzate, practicile de captare a emisiilor de metan (CH_4), hidrogen sulfurat (H_2S) și a altor gaze care rezultă din tratarea anaerobă a nămolului, amplasarea stațiilor de tratare a apei uzate în raport cu localitățile, sursele de apă și zonele de agrement; (iv) Impactul socio-economic.

4.4 Îmbunătățirea serviciilor AAS

Facilitarea și accelerarea procesului de dezvoltare a capacității companiilor de apă-canal este printr-o politică ce prevede condiții clare și ferme de accesare a finanțărilor din fonduri interne sau de la donatorii internaționali, pentru infrastructura AAS și care constă în: (i) existența unei licențe de operare emise de „organismul de reglementare în sectorul AAS”; (ii) voința fuzionării cu o altă companie de apă licențiată, în cazul în care operatorul în cauză nu este licențiat.

Dezvoltarea capacității companiilor apă-canal pentru a deveni eficiente și sustenabile prevede: (i) selectarea într-o primă etapă a companiilor care au un management bun și voința să fuzioneze; (ii) promovarea într-o a doua etapă a unui grup mai mic de operatori din centrele raionale din fiecare regiune, pentru a fi asistați prin subvenționarea investițiilor în infrastructură, ceea ce le va permite să își extindă zonele pe care le deservească.

Ținta intermediară o reprezintă crearea unor companii regionale care să furnizeze servicii de alimentare cu apă și canalizare pentru cel puțin 100.000 de locuitori, cu un prag de excludere a comunităților cu mai puțin de 5.000 de persoane în cazul canalizării și de 500 de persoane în cazul conectării la alimentarea cu apă potabilă.

Scopul final al regionalizării îl reprezintă crearea a 3-5 companii regionale care să furnizeze servicii AAS pentru întreaga populație din Republica Moldova, cu excepția satelor mici.

Măsurarea și îmbunătățirea performanței companiilor de apă-canal se stabilește prin indicatori de performanță (benchmarking) la nivel național. Sistemul de evaluare va include Indicatorii de Performanță Principali relevanți pentru Moldova, o metodologie pentru colectarea și analiza datelor și compararea rezultatelor diverselor companii, în conformitate cu practicile internaționale.

Elaborarea și implementarea Planurilor de Siguranță a Apei (PSA), care reprezintă o abordare preventivă de management a riscului pentru asigurarea unei ape

potabile sigure de la captare până la robinetul consumatorului. PSA sunt menite să sporească încrederea consumatorilor că apa potabilă este sigură și este furnizată respectând toate etapele cheie din procedura PSA.

4.5 Dezvoltarea Sistemului de Management al Informațiilor (SMI)

Sistemul de Management al Informațiilor (SMI) trebuie să furnizeze managerilor din Organul Central al Administrației Publice în domeniul mediului și factorilor de decizie din alte ministere și agenții, informații complete pentru planificarea strategică, programarea și monitorizarea investițiilor AAS.

SMI se construiește pe baza datelor furnizate de Sistemele Operaționale Suport administrate de diverse agenții sau compartimente responsabile din cadrul altor ministere care se ocupă cu investițiile în sectorul AAS, care colectează zilnic și procesează datele brute.

Implementarea Strategiei AAS și a Planului de acțiune, vor fi susținute de SMI din Organul Central al Administrației Publice în domeniul mediului. În cadrul SMI, guvernul central poate să includă și alte baze de date din sectorul AAS, deținute de asociații profesionale.

Dezvoltarea SMI pentru a susține implementarea Strategiei AAS, ca un sistem de management al informației referitoare la infrastructură, are trei funcții principale: (i) Programarea investițiilor AAS strategice; (ii) Elaborarea și administrarea proiectelor AAS propuse spre finanțare; (iii) Monitorizarea implementării Strategiei AAS.

Se stabilește setul de date, scorurile și criteriile pentru prioritizarea proiectelor și procedurilor de raportare SMI pentru proiectele AAS pregătite pentru finanțare, precum și pentru urmărirea execuției lor.

SMI poate avea propriul modul GIS sau poate trimite informațiile colectate într-un sistem GIS cu acoperire națională, coordonat cu inițiativa E-Guvernare și cu alte sisteme GIS guvernamentale, ca de exemplu cel pentru cadastru.

Structura bazei de date propusă este compatibilă cu conceptul „Sistemului de Informații privind Apa din Europa” (WISE), care conține date relevante despre resursele de apă și managementul acestora la nivel European și este în conformitate cu cerințele Directivei INSPIRE și cu Inițiativa SEIS (Sistem de Informații privind utilizarea în comun a datelor de mediu).

5. Estimarea Impactului și costurilor financiare și non-financiare aferente implementării Strategiei AAS

Beneficiile care derivă din furnizarea serviciilor AAS de bază, ca de exemplu cele asociate atingerii „obiectivelor de dezvoltare ale mileniului”, sunt mari și depășesc cu mult costurile, estimându-se că beneficiile generate la nivel global reprezintă un raport cost/beneficiu de 7 la 1 dolari SUA. Un astfel de raport face ca rata internă de rentabilitate a proiectelor AAS să fie foarte atractivă. Dezvoltarea infrastructurii AAS, într-o țară cu resurse financiare puține cum este Moldova, poate fi o investiție care generează un retur economic care depășește orice alt tip de investiție publică, reprezentând astfel alocarea optimă a capitalului public care trebuie investit.

Infrastructura de apă și servicii implică atât costuri recurente, cât și costuri de capital, ceea ce necesită mecanisme separate de finanțare.

Estimarea investițiilor de capital pentru implementarea Strategiei AAS în perioada 2014-2027, bazată pe un scenariu realist, este prezentată în Figura 3.

Se apreciază că sunt necesare aproximativ 705 milioane EURO (echivalentul a 11,329 milioane lei), din care 194 milioane EURO trebuie investite în primii cinci ani (2014-2017).

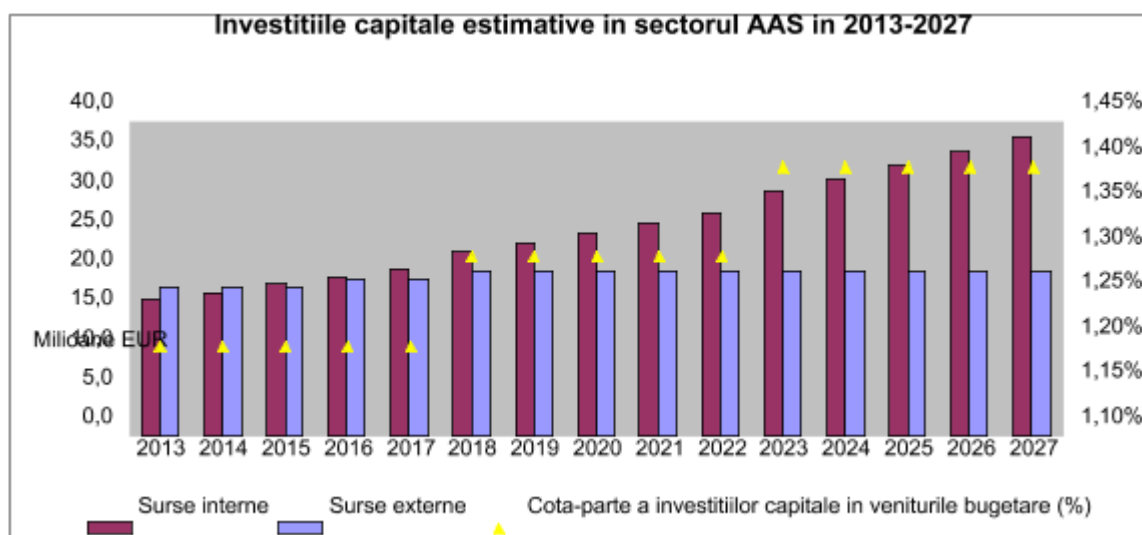

Figura 3 Investițiile capitale estimative în sectorul AAS (2014-2027)

Previziunile financiare se bazează pe următoarele ipoteze:

- Veniturile acumulate la bugetul consolidat (bugetul de stat și bugetele locale) vor crește cu 5% pe an;
- Alocările pentru investițiile de capital în sectorul apă și sanitație vor constitui în primii 5 ani (2014-2017) cel puțin 1,2% din veniturile bugetare consolidate (bugetul de stat și bugetele locale). Această contribuție guvernamentală va crește apoi gradual la 1,3% în perioada 2018-2022 și la 1,4% în perioada 2023-2027;
- Luând în considerare capacitatea de absorbție limitată a finanțării din surse internaționale pe care o are în prezent Republica Moldova, contribuțiile donatorilor vor rămâne în domeniul 19 - 21 milioane EURO pe an;
- Datorită planificării unor contribuții crescute din veniturile interne, proporția contribuției donatorilor la capitalul investit anual în infrastructura AAS va scădea de la aproximativ 52% în 2013 la 35% în 2027 la totalul investițiilor anuale în sectorul AAS.

Efortul privind investițiile propuse a fost estimat pe baza unor ipoteze realiste privind posibilitățile de mobilizare a fondurilor interne și internaționale. Acest

lucru înseamnă că progresul pentru atingerea „obiectivelor de dezvoltare ale mileniului” nu a fost în mod intenționat considerat ca un criteriu primar de definire a țintelor pentru investițiile AAS.

Costul total al implementării Strategiei AAS pentru toate localitățile din Moldova, inclusiv cele mai mici localități rurale, este de aproximativ 2,04 miliarde EURO, care în termeni reali sunt distribuiți în 998 milioane EURO pentru alimentarea cu apă potabilă și 1,04 miliarde EURO pentru managementul apei uzate. Aceste investiții sunt inaccesibile pentru Moldova, atât din punct de vedere al (i) mobilizării resurselor și capacității de absorbție în viitorul previzibil al implementării strategiei, anul 2027, cât și al (ii) recuperării costului de operare și întreținere de către beneficiari, în principal populația din mediul rural.

Un volum mai mare de investiții va genera și costuri de operare crescute, ceea ce va necesita rezolvarea dezechilibrelor financiare dintre investițiile de capital și celelalte costuri din ciclul de viață al proiectelor din sectorul AAS, luând în considerare următoarele principii:

- Toate intrările financiare planificate din tarife, taxe și transferuri (3T), trebuie evaluate în raport cu costurile pe etapele ciclului de proiect pentru a garanta că fondurile și veniturile din tarife sunt disponibile pentru acoperirea serviciilor furnizate;
- Pentru a permite acest lucru, informațiile despre costurile pentru ciclul de viață trebuie să fie disponibilizate din ce în ce mai mult de către companiile apă-canal pentru dezvoltarea monitorizării sectorului. Planificarea financiară și bugetarea trebuie să fie din ce în ce mai mult fundamentate pe informații referitoare la costuri, care să înlocuiască ipotezele și prognozele;
- Este necesar suportul Guvernului pentru a introduce mecanisme financiare și pentru a finanța adecvat etapa post-construcție, atât pentru operatori cât și pentru

autoritățile administrației publice locale, în special pentru împrumuturi avantajoase care să permită menținerea capitalului.

Conceptul “recuperării sustenabile a costului serviciilor” include trei caracteristici principale:

- O combinație adecvată a Tarifelor, Taxelor și Transferurilor (3T) pentru a finanța costurile recurente și capitale și pentru a impulsiona alte forme de finanțare;
- Previzibilitatea subvențiilor publice pentru a facilita investițiile (planificarea);
- Politicile tarifare care să facă serviciile accesibile tuturor, inclusiv celor mai sărace categorii, asigurând totodată sustenabilitatea furnizorilor de servicii.

Recuperarea sustenabilă a costurilor asigură fluxurile de lichidități viitoare din combinația celor 3T și utilizarea veniturilor ca bază pentru atragerea surselor de finanțare recuperabile – împrumuturi, obligațiuni și fonduri de solidaritate – în funcție de situația locală. Pe termen mai lung, sursele recuperabile nu pot substitui veniturile de bază insuficiente, realizându-se doar o deplasare a poverii către anii viitori. Chiar și subvențiile de stat și asistența externă sunt legate într-o oarecare măsură de performanță, depinzând de fluxuri financiare adecvate.

În prezent, poate fi încasat de la toți consumatorii costul real al serviciilor de apă și canalizare care să conțină valoarea investițiilor și re-investițiilor. De aceea se recomandă stabilirea și punerea în aplicare a unor principii de bază pentru construirea și operarea viitoarei infrastructuri AAS:

- granturile (subvențiile) pentru investiții AAS trebuie acordate localităților în care populația poate susține exploatarea sistemelor prin achitarea tarifelor;
- atunci când o comunitate nu poate susține costurile de operare și întreținere a sistemului centralizat, trebuie planificate doar soluții individuale descentralizate sau semi-centralizate în conformitate cu voința utilizatorilor;

- utilizatorii și beneficiarii trebuie să fie responsabili pentru acoperirea tuturor costurilor de operare și întreținere a sistemului centralizat, din tarifele colectate, care trebuie ajustate periodic, în raport cu evoluția situației;
- la stabilirea tarifelor, trebuie luată în considerare capacitatea populației de a le plăti și trebuie stabilit un sistem de subvenții încrucișate pentru populația mai vulnerabilă.

În situații excepționale în care gospodăriile mai sărace și vulnerabile nu își permit servicii centralizate de alimentare cu apă și pentru care subvenționarea încrucișată din partea grupurilor de utilizatori mai înstăriți nu este posibilă, guvernul ar trebui să stabilească scheme de testare a mijloacelor de subvenționare pentru a se asigura că operatorul de apă-canal care trebuie să exploateze sistemele după principii comerciale, poate acoperi costurile și nu este forțat să absoarbă pierderile și să acționeze ca o instituție socială.

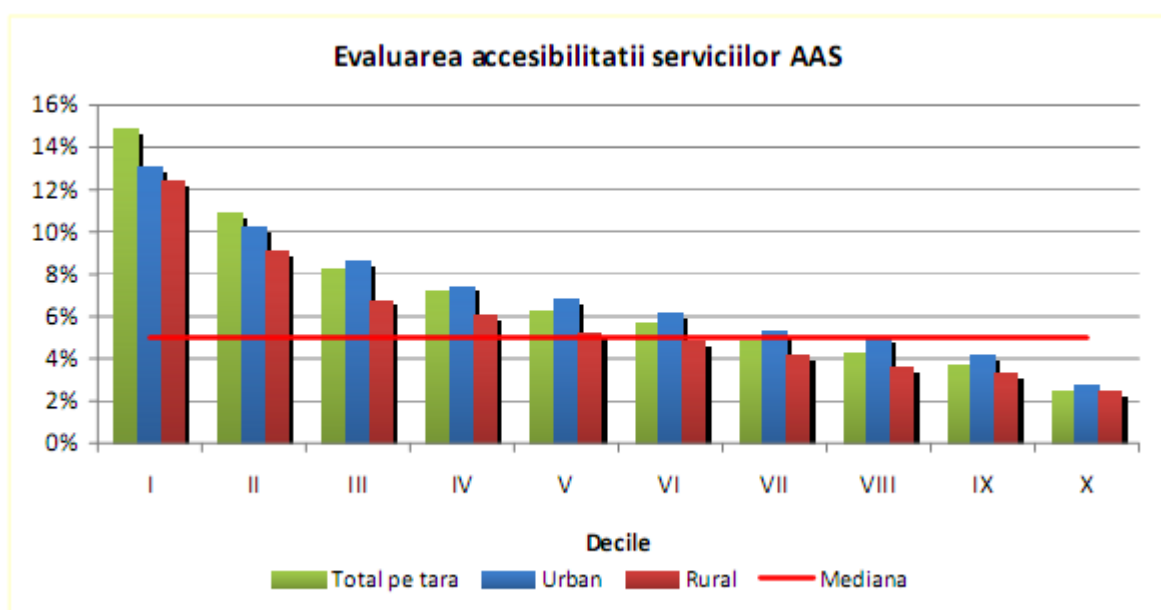
Pentru aplicarea subvențiilor se vor lua în considerare următoarele principii suplimentare: (i) subvențiile trebuie să fie previzibile pentru a permite planificarea pe termen lung și bugetarea; (ii) subvențiile trebuie să fie transparente și continuu revizuite pentru a asigura suficiente stimulente pentru ca operatorii apă-canal să își îmbunătățească performanța; (iii) subvențiile trebuie să fie reduse etapizat, pe măsură ce tarifele cresc.

În ultimii cinci ani, suportul guvernamental din surse interne nu a depășit 1%. Luând în considerare importanța sectorului AAS ca precursor a dezvoltării socio-economice a țării, se recomandă ca începând din 2014, suportul bugetar pentru sector să crească semnificativ până la 1,2% din veniturile bugetului consolidat pentru următorii cinci ani, cu o creștere viitoare graduală la fiecare cinci ani, așa cum se prezintă în tabelul 2.

Tabelul 2 Suportul bugetar prognozat pentru sectorul AAS în perioada 2014-2027

	2014-2017	2018-2022	2022-2027	TOTAL
Investiții în infrastructura AAS din veniturile bugetare (%)	1,2	1,3	1,4	
Contribuția din surse interne la capitalul de investiții în AAS (milioane lei)	1.498	2.072	2.847	6.418
Echivalent (milioane EUR)	96,7	129,5	172,6	398,7

La stabilirea tarifelor serviciilor AAS, se va lua în considerare capacitatea de plată a consumatorilor, cu un reper de 3-5% din venitul mediu al unei gospodării. Evaluarea macro-accesibilității serviciilor AAS în baza studiului privind cercetarea bugetelor gospodăriilor casnice, efectuat de către Biroul Național de Statistică, prezentate în figura 4 sugerează că o gospodărie din Moldova cheltuiește în prezent 1-25% din venitul lunar disponibil pentru servicii AAS. Deoarece 5% din bugetul gospodăriilor casnice se situează la limita superioară a capacității de plată a unei familii în țările în curs de dezvoltare, există preocuparea că în Moldova furnizarea unor servicii la un standard minim de calitate, s-ar putea să nu poată fi suportată financiar de o mare parte a populației. **Figura 4 Evaluarea accesibilității serviciilor AAS**

Analiza capacității de plată pentru serviciile AAS a micro-accesibilității pentru gospodăriile casnice grupate după nivelul de venituri și cheltuieli (decile, care reprezintă una din cele nouă valori ce divizează seria de frecvențe în zece părți egale astfel încât, primele 10 (decila I) reprezintă populația cu cele mai mici cheltuieli, iar ultimele 10% (decila X), cu cele mai mari cheltuieli, conformitate cu metodologia Biroului Național de Statistică, confirmă că cele mai sărace pături ale populației decile ar trebui să cheltuiască până la 15% din venitul disponibil pentru a-și permite servicii AAS de standard minim; acesta fiind este un cost prea mare pentru gospodăriile vizate.

Conform evaluării, doar patru din decilele gospodăriilor cu cele mai mari venituri își pot permite să plătească pentru operarea serviciilor AAS. Această situație poate limita posibilitatea stabilirii unor scheme de tarifyare prin subvenționare încrucișată, în care gospodăriile cu venituri mai mari plătesc un tarif mai mare și subvenționează parțial gospodăriile cu venituri mai mici care nu își pot permite serviciile AAS centralizate.

Companiile de apă-canal trebuie să funcționeze pe principii comerciale. Pentru a rezolva problema gospodăriilor sărace, se va trece la următoarea abordare:

- Adaptarea standardelor tehnice de proiectare și a tehnologiei aplicate în cazul sistemelor centralizate, pentru scăderea costurilor investițiilor și a operării;
- Promovarea și implementarea sistemelor descentralizate în situațiile în care este clar că costurile de operare ale unui sistem centralizat nu pot fi suportate de toată populația beneficiară;
- În zonele urbane unde sistemele centralizate sunt necesare și unde serviciile sunt parțial inaccesibile pentru anumite segmente de populație, în ciuda unei scheme bloc de tarifyare subvenționată, trebuie luată în considerare posibilitatea unei scheme de subvenționare socială în care sunt plătite facturile gospodăriilor

sărace, astfel încât să se permită acoperirea costurilor de operare a companiilor apă-canal.

Susținerea prin granturi oficiale pentru dezvoltare din bugetul public național nu reprezintă soluția optimă datorită faptului că bugetul intern este prea mic, iar sistemele de contabilitate pe care donatorii le impun sunt prea diferite. De aceea, se crează un fond comun a tuturor granturilor de la donatori pentru susținerea programului AAS național care co-finanțează infrastructura. Punerea în comun a resurselor de la donatori are câteva beneficii:

- Permite celor care se împrumută să instituie o singură procedură de achiziții publice, management financiar și sistem de plată pentru a reduce costurile unor sisteme paralele;
- Permite Guvernului care este proprietarul sistemelor fiduciare să își întărească dreptul de proprietate, capacitatea internă și sustenabilitatea programului;
- Încurajează armonizarea sistemelor fiduciare ale celor care împrumută și ale donatorilor;
- Îmbunătățesc eficiența prin eliminarea duplicării unor acțiuni;
- Elimină posibilitatea existenței unor reguli diferite în cadrul aceluiași proiect care să se submineze reciproc.

Contribuțiile financiare oficiale pentru dezvoltare pentru sectorul AAS care pot fi mobilizate realist până în 2027, sunt estimate la aproximativ 307 milioane EUR (echivalentul a 4.911 milioane lei), așa cum se prezintă în tabelul 3. Ele corespund cu aproximativ 44% din totalul investițiilor preconizate pentru sectorul AAS în această perioadă.

Tablelul 3 Suportul financiar extern prognozat pentru sectorul AAS (2014-2027)

	2014-2017	2018-2022	2022-2027	TOTAL
Investițiile estimate, milioane lei	1503.5	1680.0	1727.6	4911.1
Echivalent în milioane EUR	97.0	105.0	104.7	306.7

Chiar dacă donatorii ar putea finanța mai mult, capacitatea de absorbție este un factor restrictiv. Capacitatea de absorbție a unor agenții și a sectorului privat în utilizarea investițiilor este mică din cauza constrângerilor legate de resursele umane, procedurile de achiziții publice și logistică. Se estimează o creștere a capacității de absorbție a investițiilor de 2-3% anual.

Capacitatea limitată de absorbție a țării are trei dimensiuni, care necesită a fi examinate și dezvoltate în contextul obținerii unor noi oportunități de finanțare: (i) *Capacitatea de absorbție macroeconomică*, care poate fi definită și măsurată ca raportul dintre nivelurile PIB și fondurile structurale alocate. Moldova ca stat vecin al UE este eligibilă și trebuie să depună eforturi pentru obținerea de fonduri prin Instrumentul de Parteneriat și Vecinătatea Europeană (IPVE), mecanismul de acordare fiind mai puțin sofisticat decât cel pentru țările membre sau candidate, (ii) *Capacitatea de absorbție administrativă*, care poate fi definită drept abilitatea și aptitudinile autorităților centrale, regionale și locale de a pregăti la timp planuri, programe și proiecte acceptabile pentru finanțare, de a ghida și coordona partenerii de dezvoltare. Este necesar de a face față unui volum mare de muncă administrativă și de raportare solicitate de către donatori și de a finanța și superviza implementarea în mod corespunzător, evitând pe cât este posibil fraudele; (iii) *Capacitatea de absorbție financiară*, care înseamnă abilitatea de a co-finanța programele și proiectele susținute de UE și alți donatori, de a planifica și garanta aceste contribuții naționale în bugetele multi-aniuale și de a colecta aceste contribuții de la mai mulți parteneri publici și privați, interesați într-un proiect sau program.

Pentru a mobiliza eficient resursele financiare necesare sectorului AAS, Guvernul va stabili și pune în practică diverse mecanisme de suport financiar cum ar fi schemele de granturi (subvenții) strict controlate și supervizate, pentru finanțarea studiilor preliminare solicitate de autoritățile publice locale interesate în dezvoltarea sectorului AAS.

Guvernul trebuie să abordeze o serie de probleme care țin de sistem, în ceea ce privește intensificarea eliberării fondurilor alocate pentru sectorul apei. Problemele sistemice sunt mai ample decât cele direct legate de sectorul apei și se referă în principal la (i) îmbunătățirea procedurilor bugetare; (ii) necesitatea de a armoniza procedurile de programare, achiziții publice, plată și monitorizarea investițiilor și (iii) îmbunătățirea de către donatori a predictibilității și siguranței finanțărilor pentru sector. Următoarele măsuri se impun:

- Îmbunătățirea utilizării Strategiei sectoriale de cheltuieli în contextul Cadrului de Cheltuieli pe Termen Mediu (CCTM) ca punct de referință pentru planificarea multi-anuală strategică a mijloacelor bugetare pentru sectorul AAS.
- Îmbunătățirea legăturii dintre planificarea la nivelul autorităților locale și planificarea bugetară la nivelul guvernului central.
- Direcționarea mai transparentă a alocărilor bugetare pentru alimentarea cu apă către autoritățile publice locale și prioritizarea fondurilor către regiunile cu cele mai mari nevoi.
- Guvernul și donatorii acceptă armonizarea procedurilor de achiziții publice, finanțare și monitorizare a indicatorilor de performanță. Trecerea la o abordare în care finanțările sunt planificate din timp trebuie să fie însoțită de măsuri pentru a genera rentabilitate economică.

6. Rezultatele scontate și Indicatorii de progres

Monitorizarea Strategiei AAS necesită colectarea, procesarea și evaluarea datelor cantitative din proiectele în curs de realizare și a datelor statistice de la autoritățile publice locale sau agențiile care managerizează și supervizează finanțarea investițiilor AAS, dar și a datelor care documentează impactul evaluat al investițiilor și compatibilitatea lor cu obiectivele Strategiei AAS. Sistemul de Management a Informației include principalii indicatori de urmărire a implementării Strategiei AAS. Indicatorii de monitorizare ai implementării Strategiei AAS se stabilesc în planurile operaționale multi-aniuale și vor fi de 5 tipuri, în conformitate cu practicile UE:

Indicatori de bază care să documenteze situația sectorului AAS din țară și de la nivel local înainte de implementarea planului de acțiune.

Indicatori de intrare care se referă la buget sau la alte resurse alocate proiectelor. Indicatorii financiari de intrare sunt utilizați pentru monitorizarea progresului din punct de vedere al angajamentului anual și plății fondurilor disponibile pentru orice acțiune, măsură sau proiect, raportate la bugetul disponibil și costurile eligibile.

Indicatorii de realizare care măsoară direct activitățile îndeplinite în cadrul Strategiei AAS și a planurilor de acțiune multi-aniuale. Aceste activități reprezintă primul pas către realizarea obiectivelor operaționale ale intervențiilor și sunt măsurate în unități fizice sau monetare, ex.: numărul de comunități care primesc suport financiar, volumul total al investițiilor, etc.

Indicatorii de rezultat care documentează efectele directe și imediate ale proiectelor. Ei furnizează informații despre schimbări cum sunt comportamentul, capacitatea sau performanța beneficiarilor direcți și sunt măsurați în unități fizice sau monetare, ex.: numărul populației conectate la sisteme noi, etc.

Indicatorii de impact care se referă la beneficiile implementării Strategiei AAS, dincolo de efectele imediate asupra beneficiarilor direcți, atât la nivelul intervențiilor, dar mai ales la nivelul general al planificării. Ei vor fi exprimați în termeni “neți” ceea ce înseamnă că trebuie scăzute efectele care nu pot fi atribuite proiectelor și luate în considerare efectele indirecte (deplasare și multiplicare), ex.: creșterea numărului de angajați din mediul rural sau creșterea productivității datorită unor servicii mai bune de alimentare cu apă.

Pentru a permite o monitorizare mai eficientă a planului multi-anual pentru colectarea periodică și agregarea datelor privind investițiile AAS se includ următoarele aspecte:

- Identificarea surselor și mecanismelor de validare statistică a datelor
- Aranjamente pentru publicarea și accesul public la date

Un sistem eficient de indicatori de rezultat care să includă: (i) Selecția indicatorilor de rezultat care pot oferi informații asupra acelor aspecte ale îmbunătățirii calității vieții care să motiveze acțiuni de politică finanțate în cadrul Strategiei AAS; (ii) Stabilirea țintelor pentru acești indicatori.

Fiecare indicator va respecta cerințele legate de robustețe, validare statistică, claritatea interpretării normativelor, adecvarea la politică, colectarea la timp și disponibilitatea publică a datelor. Se vor elabora proceduri adecvate pentru a asigura că operațiunile financiare asociate Strategiei AAS adoptă un sistem de indicatori coerent, unic și eficient.

7. Etapele de implementare a Strategiei AAC

Planul de acțiuni pe perioada 2014-2017 stabilește instituțiile responsabile și indicatorii de monitorizare, estimarea costurilor pentru implementarea Strategiei, inclusiv necesarul de investiții și propune potențiale sursele de finanțare (Anexa 1). Costurile totale ale implementării Strategiei AAS pentru primii cinci ani sunt

estimate în sumă totală de 3.191,6 milioane lei, inclusiv 3.001,5 milioane lei necesarul de investiții în infrastructura apă și canalizare și 190,1 milioane lei pentru crearea cadrului normativ și instituțional, elaborarea Master Planurilor, Studiilor de fezabilitate, Planurilor de siguranță a apei etc. Planul de acțiune va fi evaluat după o perioadă de 3 ani și actualizat în funcție de evoluția situației.

Măsurile necesare imediat se referă în principal la următoarele aspecte:

Întărirea cadrului legal și de reglementare a sectorului AAS: (i) Aproximarea legislației naționale în sectorul AAS cu Directivele UE; (ii) Aprobarea Legii privind serviciile publice de alimentare cu apă și canalizare; (iii) Elaborarea legislației secundare necesare pentru implementarea Legii apelor; (iv) Elaborarea procedurii pentru organismului de reglementare a sectorului AAS.

Întărirea capacității instituționale: (i) Întărirea capacității administrative a Organului Central al Administrației Publice în domeniul mediului; (ii) Întărirea capacității administrative a Agențiilor de Dezvoltare Regională în planificarea managementului AAS regional; (iii) Crearea Unității de Implementare a Proiectelor pentru managementul sectorului AAS; (iv) Instruirea personalului.

Dezvoltarea infrastructurii AAS: (i) Implementarea proiectelor în derulare; (ii) Programarea și planificarea infrastructurii noi (Elaborarea Master Planurilor și Studiilor de Fezabilitate AAS) pentru toate regiunile/raioanele; Elaborarea cererii de finanțare; Elaborarea documentației de licitație.

Îmbunătățirea serviciilor AAS: (i) Elaborarea criteriilor de performanță a serviciilor AAS; (ii) Elaborarea Planurilor de Siguranță a Apei.

Dezvoltarea Sistemul de Management al Informațiilor (SMI): (i) Elaborarea scorurilor și criteriilor de prioritizare a proiectelor și realizarea bazei de date.

Mobilizarea resurselor financiare și crearea instrumentelor financiare corespunzătoare: (i) Elaborarea procedurii pentru politica de stabilire a

tarifelor; (ii) Elaborarea planurilor de investiții pentru regiunile Sud, Nord și Centru.

Monitorizarea, evaluarea și raportarea implementării Strategiei AAS, inclusiv componenta de comunicare: (i) Aprobarea cerințelor de raportare și a indicatorilor de monitorizare și evaluare a implementării Strategiei AAS; (ii) Elaborarea Strategiei de comunicare dintre toți factorii implicați în managementul sectorului AAS.

8. Procedurile de Raportare și Monitorizare

Monitorizarea și evaluarea implementării Strategiei AAS trebuie să fie o sarcină permanentă pe parcursul întregii perioade de punere în practică a acesteia, pentru a permite urmărirea abaterilor sau întârzierilor și a cauzelor care le-au generat și pentru a putea face recomandări pentru minimizarea sau corectarea lor.

Monitorizarea se va focaliza pe administrarea problemelor zilnice, răspunzând la întrebări de tipul “Cât?” “Când?” “Cum?” “Cât costă?”, dar va lua în considerare și întrebări strategice de tipul “Ce se întâmplă dacă?” (impact și sustenabilitate) și “De ce?” (relevanță). Monitorizarea va evalua dacă activitățile sunt eficient implementate.

Activitățile și rezultatele monitorizării trebuie raportate periodic, în conformitate cu reglementările relevante din Republica Moldova. Raportarea periodică trebuie să documenteze progresul, realizările, tendințele, abaterile și întârzierile, referitoare la obiectivele și țintele definite în planul de implementare al Strategiei AAS și evidențiate în planurile operaționale multi-anuale. Rapoartele de monitorizare trebuie să conțină recomandările referitoare la proiectele, acțiunile și măsurile care trebuie să fie ajustate și completate, precum și la obiectivele și țintele care trebuie revizuite, inclusiv motivele revizuirii.

Rezultatele monitorizării trebuie prezentate sub formă de rapoarte care arată atingerea obiectivelor specifice, costurile/cheltuielile angajate, îndeplinirea

indicatorilor de performanță specifici fiecărei activități și elaborarea propunerilor pentru îmbunătățirea și/sau corectarea politicilor. Raportul de monitorizare se bazează pe informațiile furnizate de instituțiile responsabile și se realizează cu o frecvență rezonabilă (preferabil anual), aprobată prin Hotărâre de Guvern. Rapoartele de monitorizare identifică cel puțin următoarele aspecte: (i) Aranjamentele instituționale necesare pentru facilitarea implementării la timp a Strategiei AAS, (ii) Schimbarea grupurilor țintă în timpul și la sfârșitul implementării planurilor operaționale, (iii) Impactul economic, legal, ecologic al implementării, (iv) Costurile implementării, (v) Gradul de conformare la cerințele planului de implementare din punct de vedere al responsabilităților, costurilor, acțiunilor și termenelor, de către părțile implicate și instituțiile responsabile, (vi) Motivele pentru care o acțiune sau măsură nu au fost puse în aplicare total sau parțial de către instituția responsabilă, (vii) Concluziile și propunerile privind adaptarea planului de implementare curent.

Rezultatele și recomandările monitorizării trebuie să se conformeze formatelor de raportare și bazelor de date asociate care sunt compatibile cu sistemul de raportare al UE.

Pentru întărirea capacității de evaluare se implementează următoarele măsuri: (i) introducerea unui sistem de evaluare a programelor, susținut de prevederi legislative relevante, instruire și informare; (ii) dezvoltarea unei asociații profesionale naționale a evaluatorilor; (iii) simplificarea și armonizarea limbajului tehnic utilizat în rapoartele de evaluare; (iv) introducerea unor reguli și proceduri pentru accesarea surselor de date.